

МУЗЕЈ КАО ШКОЛА ВРЕМЕПЛОВ ОТВОРЕНЕ СЛИКЕ ГРАДСКИ МУЗЕЈ ВРШАЦ И ЈАВОР РАШАЈСКИ

1-25. јун 2023.
Галерија РТС
Београд, Таковска 10

РТС

Када се помене јужнобанатски град Вршац, прве асоцијације нас везују за Вршачки брег са кулом, кошаву и чувено вино. Али, већ следећа мисао уводи нас у културно - историјски амбијент града у којем су стасали и радили личности „за сва времена“ – пре свега Јован Стерија Поповић, затим, Никола Нешковић, Арсеније Арса Теодоровић, Павел Ђурковић, Николај Д. Кузњецов, Павле Паја Јовановић, Драгиша Брашован, Бора Костић Иван Радовић, Светислав Вуковић, Васко Попа, Роберт Хамерштил и други великани, који су оставили дела непролазних вредности.

О необичној вишевековној историји града најречитије говори Градски музеј Вршац, као један од најстаријих установа културе данас у нашој земљи. Основан је давне 1894. године и представља тип комплексног музеја, што значи да у својим збиркама баштини предмете археологије, историје, етнологије, ликовне уметности, нумизматике и

природе. Ове музејске збирке настале су првенствено поклонима локалних колекционара још у XIX веку. То су, пре свега били предмети из области археологије, нумизматике и историје. Број обрађених и категоризованих предмета и грађе креће се данас до невероватних 250.000 примерака.

Одељење ликовне и примењене уметности формирано је 1910. године. Прве уметничке примерке за Музеј поклањају приватни колекционари, сама Муниципија, али и сликар и велики путник Паја Јовановић. Временски распон прикупљених уметнина обухвата период од XVIII до XXI века, од предмета примењене и ликовне уметности до нових дела савремених аутора. Садржај Ликовне збирке тематски чине портрети, пејзажи, композиције различитог типа, док су по материјалу и техници заступљене слике у уљу, радови на папиру, скулптуре, комбиноване технике... Посебно се морају иста-

МИХАЉ МУНКАЧИ, **СТУДИЈА РАБИНА**,
ДРУГА ПОЛ. XIX ВЕКА

УРОШ ПРЕДИЋ, **ЈОВАН СТЕРИЈА ПОПОВИЋ**, 1906.

ЕДЕН ШАРОШИ, АКТ, 1900/10.

ћи колекције дела Паје Јовановића, затим Зорана Петровића, Александра Луковић Лукијана, Роберта Хамерштила и Карла Наврника.

Иако се музеји уопште, па тако и Градски музеј Вршац, као установе заштите културне баштине, првенствено баве прикупљањем, стручном, научном обрадом и презентацијом предмета у статусу културног добра, заправо, најистакнутија њихова улога јесте едукативно – образовна интеракција према широкој јавности. Данас се више него икада музеји, мимо уобичајених презентација, непосредно приближавају публици кроз интернет, сопствене сајтове, објаве на популарним друштвеним мрежама...

Музеј је данас место фреквентног фокуса, као једна отворена школа, где се спајају времеплов традиција културне баштине минулих доба и едукација нових генерација. И у ранијим епохама, па и данас, у музејима студенти ликовних академија уче сликање, цртање, вајање кроз вежбу и копирање, по узору на старије мајсторе. Управо је тако и Јавор Рашајски нашао своје интересовање у овом времеплову уметности, историје и природе у збиркама музеја у Вршцу.

Представљене слике и цртежи на изложби у Галерији РТС-а само су један избор из богате збирке Ликовне уметности по жељи Јавора Рашајског. То су аутори Мартин фон Мејтен (Martin van Meyten), или круг сликара, Ј. С. Хастенрат (J. S. Hastenrath), Константин Данил, Михаљ Мункачи (Mihály Munkácsy), Николај Д. Кузњецов (Николай Дмитриевич Кузнецов), Урош Предић, Едмонд – Франсис Аман – Жан (Edmond – Francis Aman – Jean),

ЈАВОР РАШАЈСКИ, КОЊАНИК, ДЕТАЉ СА ЦРТЕЖА

ПЕЋА МИЛОСАВЉЕВИЋ, ВЛАДИЧАНСКИ ДВОР, 1950.

Паја Јовановић, Еден Шароши (Öden Sarosi), Иван Радовић и Пеђа Милосављевић.

Већ сама имена ових сликара, па и представљених портрета појединих познатих модела, говоре речито о колекцији која по свом квалитету заслужује високу пажњу публике и стручне јавности. Колекција је, као и друге колекције и збирке Градског музеја Вршац, настала у граду мултиетничке, мултиконфесионалне и комплексне културне средине. Вршац су кроз дужи низ векова, све до првих деценија XX века, стицајем разних околности, насељавали различити народи. Град Вршац се интензивно развијао, европеизовао, урбанизовао, кроз знатну акумулацију новца у последњих 300 година. Богата буржоазија града од XVIII до XX века, путем иностраних привредних подухвата, школовања и других активности, из европских гра-

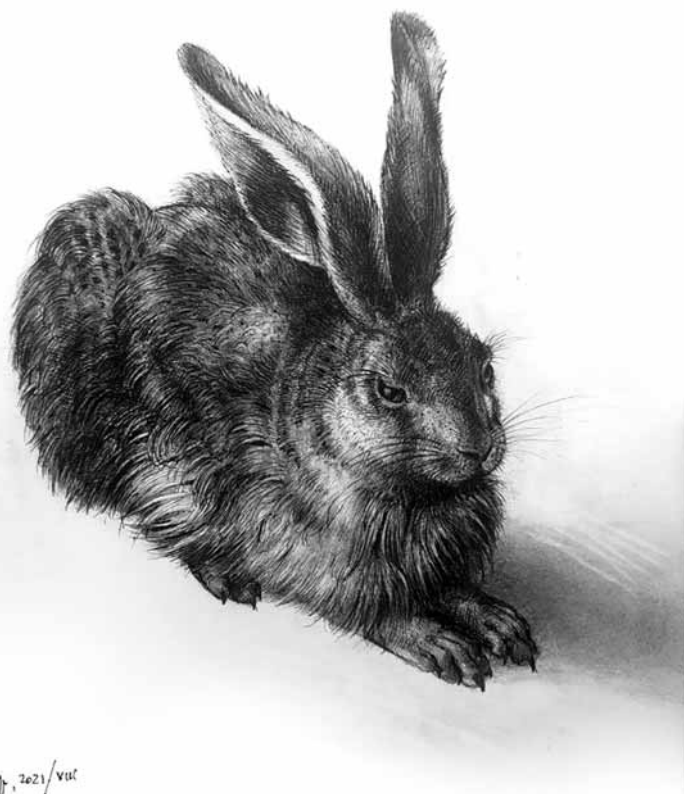
дова доноси луксузне предмете како за уређење својих домова, тако и за украшавање јавних установа. Самим тим, нашао се у Вршцу и изванредан број вредних уметничких дела иностраних аутора.

Природно, одрастање у једној таквој отвореној и питомој средини утицало је снажно на васпитање и формирање културног идентитета сликара Јавора Рашајског. Наравно, сусрет уметника, још у детињем добу, који се као малишан обрео у Музеју, у којем је његов отац, Растко Рашајски био дугогодишњи радник и директор, био је пресудан. Многа уметничка дела и данас популарна у култури и науци, већ су тада била позната јавности – *Портрет Јована Стерије Поповића* – дело Предића, *Вршачки Тријихон* – рад Паје Јовановића, или *Владичански двор* – рад Пеђе Милосављевића... Још као дечак, Рашајски је

фасциниран првенствено портретима, пре свега сликама Константина Данила, Уроша Предића и особито цртежима Паје Јовановића. Анегдота нас и данас подсећа да је за цртеж Паје Јовановића, под називом *Цртеж њо њишаном моделу* из 1878–1882, тврдио да се ради, заправо, о фотографији.

У амбијенту музеја, као у неком чаробном свету, Рашајски, осим што је задивљен делима сликара, показује интерес како за археологију, тако и за природу. У Музеју су били изложени и експонати из сфере природе – препарирани примерци флоре и фауне, особито птице, минерали, затим археологије – керамика, метални предмети, камен... Савим типични, неизбежно се налазе и данас на сликама и цртежима Рашајског, по којима, апсолутно, остаје препознатљив. Акце-

ЈАВОР РАШАЈСКИ, ДИРЕРОВ ЗЕЦ, 2022.

соар предмета из музејских поставки, јаја птица, препариране сове, археолошке посуде, доминирају као детаљи његових композиција.

У времену студија на београдској Академији за ликовне уметности, али и касније, Рашајски на студијским путовањима упознаје југословенске и иностране музеје и галерије. Долази у додир са западноевропском баштином, особито немачким, затим, фламанско – холандским уметницима. Његови примарни узорци су Ханс Мемлинг, Роже ван Дер Вајден, Хијеронимус Бош, Албрехт Дирер, Ханс Холбајн Млађи, Јакоб ван Ројсдал, Антонис ван Дајк... Посебно на њега оставља утисак Дирер, својим аутопортретима, студијама животиња и биљака... Иако је под будним оком професора Зорана Петровића, на Академији, био подстицан на савремени израз, без обзира на време нових трендова, задржао се на искуствима уметности ранијих епоха. Међутим, како је фокусиран на првенствено усавршавање цртежа, Рашајски развој личног манира налази у апсолутној подршци професора Александра Луковића Лукијана.

И данас, перфектна структура цртежа, минуциозан детаљ, без обзира да ли се ради о цртежу, или слици у уљу, остају главна преокупација Рашајског. Упливи традиције претходних времена и искуство личног доживљаја стоје у његовом раду у племенитој равнотежи синергије истраживања. Свакако, заслужан у том истраживачком подухвату јесте и Градски музеј у Вршцу. Зато још једном истичемо да несагледиви културни капитал који чува овај музеј, где мотивацију налази Јавор Рашајски, остаје за генерације нараштаја као једна упечатљива слика историјског времеплова, остаје као једна велика отворена школа.

Драјана Куручев
историчарка уметности

ЕДМОНД – ФРАНСИС АМАН – ЖАН, ПОЛУАКТ ЖЕНЕ, КРАЈ XIX ВЕКА

ЈАВОР РАШАЈСКИ, АКТ СА МРТВОМ СОВОМ, 2019.

ЈАВОР РАШАЈСКИ, СУПОВИ, 2023.

ЈАВОР РАШАЈСКИ, ЛОВАЧКА МРТВА ПРИРОДА, 2018.

ЈАВОР РАШАЈСКИ, ГАВРАНОВ ЛЕТ, 2019.

ЈАВОР РАШАЈСКИ, **ПРАЗНА ГНЕЗДА**, 2018.

ЈАВОР РАШАЈСКИ, **РАСПЕЋЕ**, 2014.

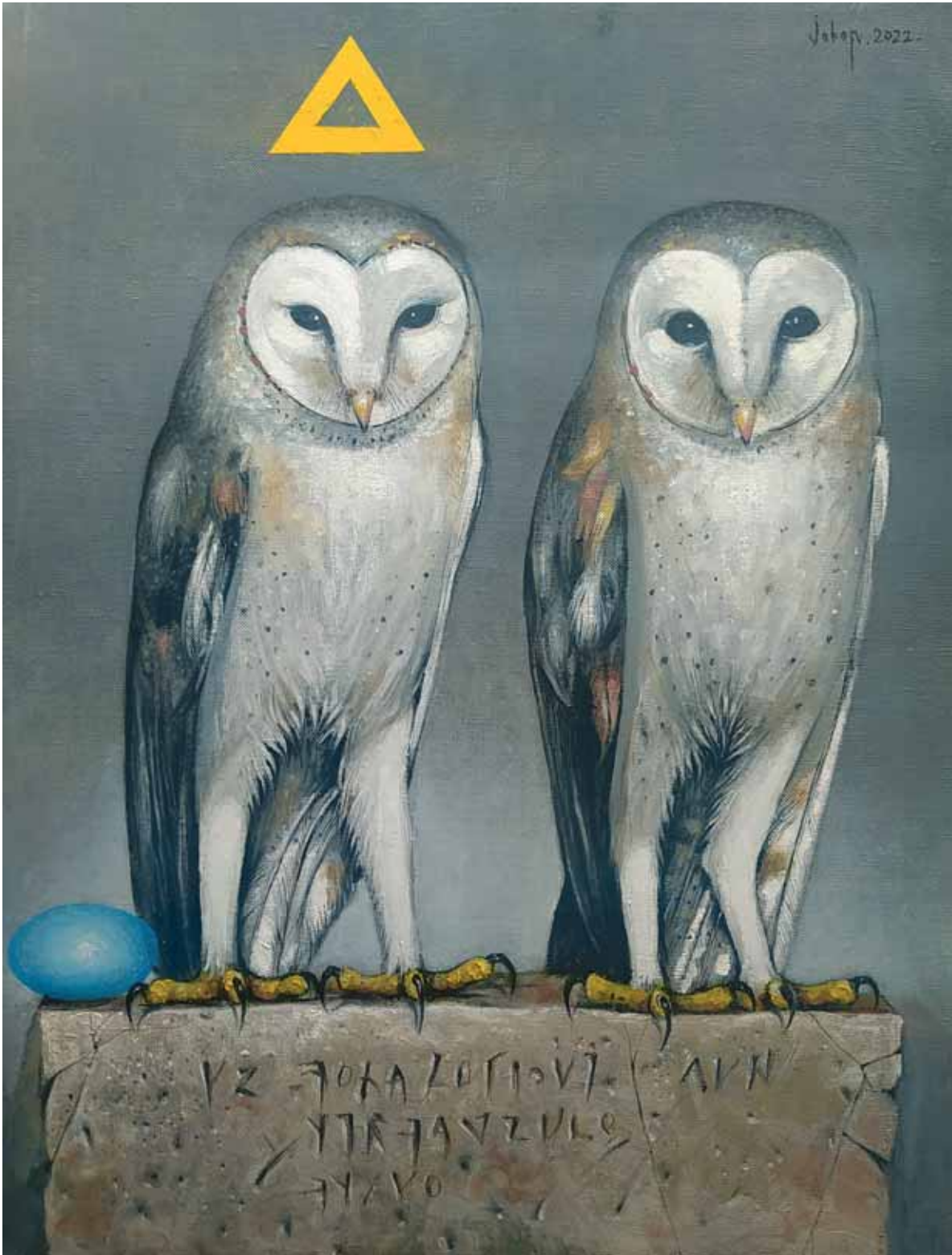
ЈАВОР РАШАЈСКИ, **ШТА ЈЕ ИЗА ЗАВЕСЕ**, 2018.

ЈАВОР РАШАЈСКИ, ШТА ЈЕ ИЗА ЗАВЕСЕ, ДЕТАЉ, 2018.

ЈАВОР РАШАЈСКИ, **СОВЕ И ПРАЗНА ГНЕЗДА**, 2019.

ЈАВОР РАШАЈСКИ, СОВЕ У ПЕЈЗАЖУ, 2022.

ЈАВОР РАШАЈСКИ

Рођен је у Вршцу 1946. године у породици која је неговала високе естетске и културне вредности.

Академију за ликовне уметности завршио је у Београду 1975. године, у класи проф. Зорана Петровића, код кога специјализира цртеж, на постдипломским студијама.

Активно излаже од 1982. године и до данас је остварио 40 самосталних изложби у земљи и иностранству.

Посећује велики број европских музеја изучавајући посебно фландрijske, фламанске и немачке мајсторе, пре свега цртаче: Рембранта, Дирера, Холбајна и друге. Дирер му је вечита инспирација, нарочито као цртачу и графичару.

Од студентских дана бави се опремом и илустрацијом књига (урадио је преко 120 књига).

Објавио је 12 ауторских књига из области орнитологије и преко 20 научних радова.

Радио је на пословима директора Градског музеја у Вршцу, али и као члан Општинског већа задуженог за културу.

Члан је Матице српске и УЛУСА.

Живи и ради у Вршцу и Београду.

СПИСАК СЛИКА УМЕТНИЧКОГ ОДЕЉЕЊА ГРАДСКОГ МУЗЕЈА ВРШАЦ

Мартин фон Мејтен или круг сликара, *Порџрејџ аустријског цара Јозефа II*, око 1765, уље на платну, 56×72

Карл фон Вид, *Кристиоф Фердинанд фон Дененберг*, 1838, уље на платну, 31×38

J. С. Хастенрат, *Ана Марија фон Даненберг*, 1839, уље на платну, 31×38

Константин Данил, *Порџрејџ Ласла Карачоњија*, пол. XIX века, уље на платну, 49,5×60

Михаљ Мункачи, *Студија рабина*, друга пол. XIX века, уље на платну, 28,6×37,5

Николај Д. Кузњецов, *Порџрејџ унука*, 1919, уље на дрвету, 17,7×13,9

Николај Д. Кузњецов, *Порџрејџ унуке*, 1928, уље на дрвету, 13,5×18

Урош Предић, *Порџрејџисање Бајшуйа*, 1917, уље на платну, каширано на картон, 25×43

Урош Предић, *Јован Сџерија Пойовић*, 1906, уље на платну, 56×69,5

Едмонд – Франсис Аман – Жан, *Полуакџ жене*, крај XIX века, уље на платну, 45×55

Паја Јовановић, *Порџрејџ мушкараца*, 1876, оловка на папиру, 18,6×25,8

Паја Јовановић, *Црџеж џо иџсаном моделу*, 1878–1882, угљена оловка на папиру, 34×48,7

Иван Радовић, *Селџак џера краве на салаш*, уље на платну, 107,5×75,6

Еден Шароши, *Акџ*, 1900/10, угал на папиру, 60×99

Пеђа Милосављевић, *Владичански двор*, 1950, уље на платну, каширано на лесониту, 120,5×78,5

СПИСАК СЛИКА ЈАВОРА РАШАЈСКОГ

Дојовор у библиотеци, 2023, уље на платну, 120×150

Преоварачи, 2023, уље на платну, 120×150

Посмаџрачи, 2014, уље на платну, 120×150

Шџа је иза завесе, 2018, уље на платну, 120×150

Акџ са мрџвом совом, 2019, уље на платну, 120×150

Расџеће, 2014, уље на платну, 120×150

Гавранов леџ, 2019, уље на платну, 120×150

После лова, 2018, уље на платну, 120×150

Празна џнезда, 2018, уље на платну, 120×150

Злокобан леџ, 2017, уље на платну, 120×150

Сова у џејџажу, 2018, уље на платну, 120×150

Сове и џразна џнезда, 2019, уље на платну, 120×150

Ловачка мрџва џрџрода, 2018, уље на платну, 120×150

Сове акробаџи, 2019, уље на платну, 120×100

Три сове, 2023, уље на платну, 120×100

Диреров зец, 2022, цртеж

Јован Сџерија Пойовић, 1980, цртеж, туш, 30×22

Сове у џејџажу, 2022, уље на платну, 120×100

издавач ЈМУ Радио-телевизија Србије . за издавача Драган Бужошевић, генерални директор РТС; Бранислав Кланшчек, председник Управног одбора РТС . савет РТС за ликовно стваралаштво Никола Мирков (председник), Зорица Шујица (потпредседник), Славица Стефановић (помоћник председника), Никола Кусовац, Ђорђе Кадијевић, Чедомир Васић, Александра Јелисавац, Софија Љубичић, Драгана Ковачић . аутори изложбе Јавор Рашајски, Драгана Куручев . аутор текста Драгана Куручев . руководилац службе баџтина и културна продукција РТС Александра Јелисавац . одговорни уредник галерије РТС Петар Ђиновић . уредник Ана-Марија Симоновић . фотографије Иван Калнак, Борислав Крљић . графичко обликовање Предраг М. Поповић . штампа Штампарија РТС . тираж 500 . Београд, мај 2023.

НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ СПРАВА ЗА ОБЛИКОВАЊЕ ОБЛАКА

PTC|3

@galerijarts

bastinarts rts.rs